
HELYESÍRÁSI KÉPESSÉGET FEJLESZTŐ ELJÁRÁSOK ÉS GYAKORLATOK

Szakkikk ismertetése

KÉSZÍTETTE: NAGYNÉ FERENCZ JUDIT
tanító szaktanácsadó

Tartalom

Bevezetés	2
I. A tudatos helyesírás-tanulás.....	3
A helyesírás-tanulás és a helyesírás-tanítás céljai:	3
A példa megtanulásának a lépései:	3
A helyesírási szabály alkalmazásának lépései:	3
II. Helyesírási képességet fejlesztő eljárások és gyakorlatok.....	4
1. Nehéz szavak szótára.....	4
2. A felidéző szó mint tanulást segítő eszköz	4
2.1. Szavak kiegészítése hívószó alapján	4
2.2. Saját hívószó keresése.....	5
3. A felidéző mondat mint tanulást segítő eszköz.....	5
4. A felidéző történet mint tanulást segítő eszköz.....	5
4.1 Álmagyarázat.....	5
4.2 Történettanulás.....	5
4.3 Elkezdett történet folytatása.....	6
5. A felidéző kép mint tanulást segítő eszköz.....	6
6. A csoportos és mozgásos tevékenység, mint tanulást segítő eszköz.....	6
6.1 Párkereső.....	6
6.2 Családkereső	7
6.3 Szaladgálós szókereső	7
6.4 Szaladgálós tollbamondás	7
6.5 Sétáló gyűjtögető	8
6.6 Színkereső.....	9
7. A felidézést segítő egyéb gyakorlatok.....	9
Összegzés	10

Bevezetés

Ahhoz, hogy jó pedagógusok legyünk, folyamatosan tanulnunk kell, szinten kell tartanunk a korábban megszerzett tudást és az új irányzatokat is meg kell ismernünk. A tájékozódásunkat a szakmai folyóiratok segíthetik, melyekből szerencsére bőven tudunk válogatni.

A szakmai munkát segítő szaklapok közös célja a tanári munka hatékonyságának növelése, közvetlen segítségnyújtás a mindennapos felkészüléshez, a felmerülő gyakorlati problémák megértéséhez, megoldásához.

Nagyon hasznosnak találom az Anyanyelv-pedagógia című elektronikus folyóiratot, amelyet 2008 óta a Magyar Nyelvtudományi Társaság ad ki. Az évi négy szám kizárólag online formában jelenik meg, így a folyóirat teljes tartalmát regisztráció nélkül, térítésmentesen lehet olvasni. Elméleti és gyakorlati írásokat kínál, amelyek egyrészt a magyarországi, a határon túli és a tengerentúli magyar mint anyanyelvi nevelést, másrészt bármely műveltségi területen a magyar mint anyanyelven folyó kommunikációs nevelést, valamint a családok és az intézmények anyanyelvi fejlesztését támogatják.

A cikkek olvasgatása közben keltette fel érdeklődésemet **Antalné dr. Szabó Ágnes A helyesírási kultúra fejlesztésének régi-új technikái** című¹ írása, amelyből szeretném kiemelni és ismertetni a tanítók számára a helyesírási képességeket fejlesztő eljárásokat.

A cikk szerzője az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsész tudományi karának docense. A téma nagyon aktuális, hiszen az egyik leggyakrabban hallható panasz a szülők részéről, hogy gyermeküknek rossz a helyesírása. Az alsó tagozat fontos feladata a helyesírás alapjainak a lerakása, megerősítése, mert erre épül a később megszerzett tudás. Különösen lényeges kihasználni ezt az időszakot, hogy a tanulók szilárd alapra építkezhesenek. Gyakorló tanítóként is megerősíthetem, hogy egyik kiemelkedő feladatunk a tanulók helyesírásának fejlesztése.

A cikkből feldolgoztam a lényegre mutató elemeket. A teljes írás a <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> linken olvasható, ajánlom mindenkinek.

---

¹Anyanyelv-pedagógia I. évfolyam 2008. 3–4. szám

I. A tudatos helyesírás-tanulás

A helyesírás végigkíséri egész életünket, ezért a helyesírási kultúra fejlesztése fontos területe az iskolai nevelésnek.

A helyesírás tanulásának nem elhanyagolható módja a véletlen tapasztalatszerzés: minden olyan hely is tanulásának a színtere, ahol valamilyen írásképpel találkozunk. Például: utcai plakátok, az otthon, az újságokban, a televízióban látható-hallható szövegek, a számítógépen olvasható-hallható virtuális szövegek.

A tudatos helyesírás-tanulás legfontosabb színtere az iskola.

„A helyesírás tanítása és tanulása az iskolai nevelésben egyetlen évfolyamhoz vagy egyetlen iskolafokozathoz sem köthető kizárólagosan. Ezen a területen minden életkornak és minden iskolatípusnak megvannak a saját nevelési céljai és feladatai.”²

A helyesírás-tanulás és a helyesírás-tanítás céljai:

- a példák (a szavak, a szókapcsolatok) helyes írásképeinek a megtanulása;
- a helyesírási szabályok megértése, megtanulása és alkalmazása;
- a helyesírást segítő eszközök (a helyesírási kézikönyvek és a számítógépes helyesírás-ellenőrző programok) funkcionális alkalmazása.

A példa megtanulásának a lépései:

- a szó írásképeinek megfigyelése, olvasása;
- (a szó hangoztatása);
- (a szó többszöri leírása);
- az íráskép emlékezetbe vésése;
- az íráskép felidézése írástevékenység közben;
- a példa lejegyzése.

A helyesírási szabály alkalmazásának lépései:

- a szabály szövegének megértése, a szabályelemek értelmezése;
- a szabályelemek tartalmának és sorrendjének az emlékezetbe vésése;

---

² Letöltés: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> (2022. 10.25.)

- a szabályalkalmazás szükségességének a felismerése írás közben;
- a szabály felidézése;
- a szabály alkalmazása.

II. Helyesírási képességet fejlesztő eljárások és gyakorlatok

1. Nehéz szavak szótára

„A tanulók folyamatosan maguknak vezetik, ebbe írják le többször helyesbítve az általuk – bárhol – eltévesztett szavakat. Ha betűrendes füzetet vezetnek, akkor egy-egy újabb kifejezés beírásakor azzal is szembesülnek, hogy az adott szó szerepel-e már a szótárunkban. (Szemere 1968: 137)”³

Hasznos gyakorlat, ha a tanulók párban diktálnak egymásnak a szótárfüzetükből.

2. A felidéző szó mint tanulást segítő eszköz

A megjegyzendő nehéz helyesírású szóhoz egy ismert helyesírású szót kapcsolunk.

Ezzel a módszerrel könnyebbé válik az emlékezetbe vésés, tartósabbá az emlékezés.

2.1. Szavak kiegészítése hívószó alapján

„Hasznos helyesírási gyakorlat, amikor a diákok a nehéz helyesírású szavak hiányzó betűjét a megadott hívószó alapján egészítik ki. Kiegészítendő szókapcsolatok lehetnek a következők:

szol__d ibolya, okos árb__c, okos L__ránd, oktondi b__gáncs, icipici d__cséret, anyu rag__ja

pa__kos papagáj, se__telmes jóslat, jegenyetermetű laká__, tejfölös tar__a, ka__la bajusz,

forté__os golya, korhe__ király, az erkélyig támo__og, viszo__og a pisztolytól, mu__a kölyök

A tipográfiával fokozhatjuk a tanulás hatékonyságát, ha a teljes szóban levő azonos betűt kiemeljük: mu__a kölyök”⁴

³ Letöltés: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> (2022. 10.25.)

⁴ Letöltés: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> (2022. 10.25.)

2.2. Saját hívószó keresése

A tanulók maguk is keresnek könnyen megjegyezhető felidéző szót, ezáltal mindenkinek saját hívószavai lesznek. Egy másik változat, ha humoros szókapcsolatok alkotását kérjük a diákoktól.

3. A felidéző mondat mint tanulást segítő eszköz

„Tanulást segítő helyesírási gyakorlat a mondatalkotás a nehéz helyesírájú szavakkal.

A humor, a szokatlanság ebben az esetben is növeli a tanulás hatékonyságát. A humoros mondatok megfogalmazását a felolvasás, majd az írás követi, és igen fontos a tudatos memorizálásuk is.

A fortélyos gólya korcsolyázik az erkélyen. (Antalné–Raátz 2008a: 75)

Az ifjú bajnok ricsajozik a kajakban.

A tolvajt lesújtotta a sejtelmes jóslat.

A kajla majom a tutajon sóhajtozik.

A szilaj papagáj elbújt a cserjésben. (Antalné–Raátz 2008b: 63)”⁵

4. A felidéző történet mint tanulást segítő eszköz

4.1 Álmagyarázat

Történet elmesélése és felidézése nehezen megjegyezhető helyesírájú szavak esetében. Később, ha bizonytalanná válnak a gyerekek, felidézik a történetet, és eszükbe jut a megoldás.

Pl. „szerviz” szó tanítása - Mit szeret az autós, meddig maradjon az autója a szervizben?

Rövid ideig vagy hosszú ideig? Rövid ideig, tehát a szerviz szót rövid i-vel írjuk.

A tanulók maguk is kitalálhatnak efféle rövid álmagyarázatokat.

4.2 Történettanulás

„A rövid u-ra végződő szavak megtanulását segíti a következő történet.

Anyunak és **apunak** volt egy **bábuja**. Egyik éjjel felvette a lábára a **sarut**, és elindult világot látni. A **batyujába hamuban** sült pogácsát csomagolt. Találkozott a **kenguruval** és az **emuval**. Együtt mentek a következő **faluig**. Ott **alkut** kötöttek a **kakaduval**. Különféle **árukat** kapnak tőle: **ragulevest** és **lapulevelet**. Ezért **kaput** készítenek neki.

---

⁵ Letöltés: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> (2022. 10.25.)

Fogtak egy **gyalut** és egy **satut**. Másnap találtak egy **kenut**. Egy **daruval** vízre tették. Azzal mentek tovább. (Antalné 2005b: 19)⁶

További hasznos módszer: A fenti történetet hangosan elolvassák a gyerekek, majd lemásolják belőle a rövid u-ra végződő kiemelt szavakat. Másolás után a szavak segítségével emlékezetből elmesélik a történetet. Ha szükséges, ismét elolvassák a szöveget. Végül a történet hangos elmondása nélkül, néma történetmeséléssel, emlékezetből írják le a kiemelt szavakat.

4.3 Elkezdett történet folytatása

Egy elkezdett történetet folytatnak a diákok a megadott példák analógiás sorába illő szavakkal.

*„Hol volt, hol nem volt... Élt egy **affektáló** **apparátus**. **Korrepetálta** őket egy **asszisztens**. Közben **szuggerálta** és **masszírozta** is őket. Ez volt ám az **attrakció!** A kedvenc ételük egy **ellipszis** alakú **trappista** volt...”⁷*

5. A felidéző kép mint tanulást segítő eszköz

Az emlékezet fejlesztésének egyik legrégebbi módszere, hogy a megjegyzendő információkhoz, jelen esetben a szavakhoz, a mondatokhoz és a szövegekhez humoros képeket, mulatságos tárgyakat kapcsolunk.

A fortélyos gólya korcsolyázik az erkélyen

(Antalné–Raátz 2008a, Németh György)

6. A csoportos és mozgásos tevékenység, mint tanulást segítő eszköz

6.1 Párkereső

„Ebben a játékban a diákok a párjukat keresik meg szókétyák alapján. Párokat alkothatnak például: a hasonló helyesírású példák; az azonos szabály szerint írandó

⁶ Letöltés: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> (2022. 10.25.)

⁷ Letöltés: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> (2022. 10.25.)

szavak, szókapcsolatok; a példák és a szabályok is. A párok tagjai, miután megtalálták egymást, megállnak egymás mellett, vagy felteszik a szókétyákat egymás mellé a táblára. A keresést segítő betűt kiemelhetjük színessel, vagy nehezítve a gyakorlatot kihagyjuk a páralkotó betűt.

Példa: fot__szintézis – fot__cella, fot__kiállítás – fot__montázs, preszt__zs – intenz__v,
anon__m – stab__l, parf__m – trib__n, vide__magnó – vide__technika, fot__ – vide__”

6.2 Családkereső

„Ez a feladat abban tér el a párkereső feladattól, hogy kettőnél több azonos típusú szó keresi társait. Így a keresés végén nagyobb létszámú csoportok, szócsaládok alakulnak ki az osztályban. Segíti a keresést, ha megadjuk a családfőt, azaz a családtagokat összetartó helyesírási szempontot.

Témajavaslatok a családkeresőhöz a szabályokkal le nem írható helyesírási jelenségek köréből:

- azonos számú betűből álló szavak keresik egymást;
- rövid i-vel, u-val, ü-vel, o-val, ö-vel írandó szavak keresik egymást;
- ly-os szavak, j-vel írandó szavak, hiátustöltő j-t tartalmazó szavak keresik egymást.”

6.3 Szaladgálós szókereső

„Nehéz helyesírási szavakat tartalmazó szókétyákat különböző, jól látható helyre teszünk az osztályban lefelé fordítva: a padlóra, az ablakpárkányra, a tanári asztalra, a falra stb. A tanulók párokat vagy csoportokat alkotnak. Egy lesz közülük a diktáló, a többiek a szövegírók. A diktáló feladata megkeresni, felemelni, elolvasni és megjegyezni, majd lefordítva visszatenni a szót. Ezután visszamegy a helyére, és lediktálja a társának vagy a csoportnak a megjegyzett szót. A diktálók felelőssége, hogy pontosan elmondják társaiknak, hogyan kell írni az adott szót. Az a páros vagy csoport nyer, amelyik legelőször leírja az összes szót. A verseny után minden pár vagy csoport ellenőrzi, hogy helyesen írták-e le a szavakat.”

6.4 Szaladgálós tollbamondás

„Mozgással kísért tollbamondást végezhetnek a diákok az osztály különböző pontjaira kiragasztott szövegekkel, mondatokkal vagy szavakkal. Ilyenkor célszerű 3-4 fős csoportokban dolgozni: a csoport egyik tagja lesz a diktáló, míg a többiek írják a

szöveget. A diktálók a csoportjuktól nagyjából egyforma távolságra levő, azonos tartalmú szöveget kapnak. A diktálók elolvassák a szöveget, majd odamennek a csoportjukhoz, és lediktálják, amit megjegyeztek. A diktálók felelőssége, hogy pontosan megmondják a csoportjuknak, mit hogyan kell írni. A csoportban a szövegírók felelőssége, hogy egymás munkájára figyeljenek, és segítsék egymást abban, hogy mindenki pontosan ugyanazt és ugyanúgy írja. A diktálók annyiszor mennek vissza a szövegükhöz, ahányszor erre szükségük van a teljes szöveg leírásához. A legvégén a diktáló ellenőrzi az egyik csoporttag füzeté alapján, hogy mindent leírtak-e. Kézfelnyújtással jelzi, amikor készen vannak (Fischer 2001: 33).

A verseny után a csoportok leveszik a falról a szövegeket, és közösen ellenőrzik a munkájukat. Ha a gyerekek tankönyvből választjuk ki a lediktálendő anyagot, akkor a tankönyvet is lehet használni ellenőrzésre. Az interaktív táblán nagy méretben megjelenő szöveg is szolgálhatja az ellenőrzést. A táblán a diákok színes tollal aláhúzhatják, vagy a reflektorral kiemelhetik, felnagyíthatják a nehezebb helyesírású kifejezéseket.”

6.5 Sétáló gyűjtögető

„A diákok az első lépésben egyéni munkában példákat gyűjtenek valamilyen helyesírási jelenségre. Célszerű egyszerre csak egy hibatípusra szót gyűjtetni. A gyűjtést végezhetik emlékezetből, helyesírási szótárból, tankönyvből vagy otthon az internetről. A gyűjtés után a tanulók tapsra elkezdnek sétálni a teremben, majd újabb tapsra megállnak, és a szemben levő társukkal példákat cserélnek. Újabb tapsra sétálnak tovább, majd a következő tapsra ismét példákat cserélnek. A játék után érdemes megbeszélni, hogy kinek sikerült a legtöbb példát összegyűjtenie, ő olvashatja fel az összegyűjtött szavakat. A többiek felolvasás közben a saját listájukban jelölik az elhangzó példákat, majd kiegészítik további szavakkal a felsorolást.

Témajavaslatok a szógyűjtéshez:

- megadott betűszámú szavak gyűjtése;
- a szó belsejében rövid vagy hosszú magánhangzót, illetőleg mássalhangzót tartalmazó szavak gyűjtése;
- magyarosan írt idegen szavak gyűjtése.”

6.6. Színkereső

„Ez a játék is csoportos tevékenységre épül. A tanár a különböző feladatokat három vagy négy különböző színű kártyára írja, a csoportok létszámától függően. Minden színből egyet-egyét kap minden csoport. A gyerekek elosztják maguk között a csoporton belül a feladatokat. Azután az azonos színű kártyák tulajdonosai felállnak a helyükről, és megkeresik egymást, csoportokat alkotnak, majd közösen megoldják a feladatot. Fontos, hogy minden diák jegyezze le a megoldást. Ezután a diákok visszamennek eredeti csoportjukba, és megbeszélik a megoldást, vagy az előző feladatra épülő, új feladatot oldanak meg. Célszerű minden csoportban kijelölni egy-egy feladatmestert, ő ügyel a rendre és az idő betartására.”⁸

Példa egy „színes” helyesírási gyakorlatra:

1. Osszátok ki a feladatokat a csoporton belül!

Kék feladat: Gyűjts ly-os főneveket!

Sárga feladat: Gyűjts ly-os mellékneveket!

Zöld feladat: Gyűjts ly-os igéket!

2. Alakítsatok azonos színű csoportokat, és oldjátok meg közösen a feladatot!
3. Menjetek vissza a helyetekre, majd írjatok – legfeljebb négyszavas – humoros mondatokat az összegyűjtött szavakból!
4. Olvassátok fel a mondatokat, és a leghumorosabbakat írjátok fel a táblára!”

Ebben a gyakorlattípusban a gyerekek figyelnek, kimondják, megbeszélik, leírják, majd mondatba foglalják a példákat, végül felolvassák a mondatokat, és a leghumorosabbakat lemásolják.

7. A felidézést segítő egyéb gyakorlatok

Hasznos, ha a diákok minél többet látják, olvassák a helyesen leírt szavakat, ezért ajánlható:

- a megtanulandó szavakból helyesírási gyakorlósorok összeállítása;
- másolási gyakorlatok: humoros szavak, szókapcsolatok vagy szövegek másoltatása;
- emlékezetből írás

---

⁸ Letöltés: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> (2022. 10.25.)

- analógiás sor folytatása (Fontos, hogy a hasonlósági sorba tartozó szavak között legyenek kevésbé nehéz helyesírású, megjegyezhető példák, amelyek segítik a hasonlósági sorba tartozó nehezebb helyesírású szavak emlékezetbe vésését és felidézését.)
- kiegészítési feladatok (A kiegészítés után érdemes a kiegészített szavakat lemásoltatni, mondatba foglaltatni vagy emlékezetből leírtni.)

Összegzés

Ezeknek a gyakorlattípusoknak fontos helyük és szerepük van a helyesírás-tanítás és a helyesírás-tanulás folyamatában.

Célszerűen és kreatívan kell alkalmazni őket, valamint ki kell használni a gyakorlatok adta lehetőségeket, melyekkel megerősíthetjük a gyerekek helyesírással kapcsolatos pozitív attitűdjét, fejleszthetjük a helyesírási tudatosságukat. A tanulók életkorához, érdeklődési köréhez, tanulási stílusához igazodjunk. Fontos, hogy tudatosan és változatosan alkalmazzuk az említett példákat.

A gyakorlatot kísérő kellemes hangulat, sikerélmény motiválja a tanulókat, megalapozza önbizalmukat és hitüket a tanulásban. Mindenkinek meleg szívvvel ajánlom ezeknek az eljárásoknak a tanítási órákon való kipróbálását.

Felhasznált forrás: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109>

A folyóirat elérhetősége: www.anyanyelv-pedagogia.hu